

Nieuwsgierigheid is de motor voor leren

In gesprek met Suzanne Verdonschot

Elke twee jaar organiseert V&VN Opleiders een congres voor praktijkopleiders, docenten in het mbo en hbo, opleidingsadviseurs, beleidsmedewerkers en managers werkzaam in de gezondheidszorg. Het congres is uitgegroeid tot hét congres voor opleiders in de sector V&V. De organisatie is in handen van Stichting vrienden van het congres opleiders V&VN.

Op 29 januari 2015 vindt de volgende editie plaats met als thema: 'Nieuwsgierigheid'.

Keynote-spreker is dr. Suzanne Verdonschot, als adviseur en onderzoeker verbonden aan Kessels & Smit, The Learning Company. Het thema 'nieuwsgierigheid' is sterk verweven met haar werk. In veel van haar projecten en publicaties vormt nieuwsgierigheid de rode draad. Tijd voor een gesprek, als voorproefje op haar bijdrage tijdens het congres.

Ans Grotendorst*

Wat maakt nieuwsgierigheid zo belangrijk?

Nieuwsgierigheid is belangrijk, omdat bekende oplossingen niet meer werken voor de vraagstukken waar we op dit moment mee te maken hebben. Denk bijvoorbeeld aan de verantwoordelijkheid die de gemeentes krijgen voor het organiseren van zorg. Of de wens om zorg dichterbij huis of zelfs in huis te organiseren. Voor dit type nieuwe vragen hebben we geen pasklaar antwoord paraat. Je zult een flinke dosis nieuwsgierigheid aan de dag moeten leggen om invalshoeken te ontwikkelen die nodig zijn om op een ander spoor te komen. Die nieuwsgierigheid helpt je vervolgens ook bij het opsporen van de informatie die nodig is voor het uitwerken van een aanpak. Ik noem nu voorbeelden van grootschalige kwesties, die spelen op landelijk niveau. Maar het geldt ook voor ons dagelijks leven en op doodgewone werkdagen. Ergens iets van vinden is heel vanzelfsprekend. We worden voortdurend uitgenodigd om onze mening te ventileren en overall een oordeel over te hebben. Je iets afvragen of je ergens over verwonderen is de andere kant van iets vinden. Een veel aantrekkelijker kant!

Een prachtig voorbeeld van een nieuwsgierige vraag vind ik het onderzoek van Christien van der Linden (V&VN Magazine, 2011). Zij vroeg zich af: 'Waarom lopen patiënten na inschrijving weg van een spoedeisende hulp zonder een dokter te hebben gezien?' Ze spoorde de betreffende patiënten op en stelde hun die vraag. Dat leverde verrassende antwoorden en inzichten op – en ook nieuwe perspectieven om dit probleem op te lossen en te voorkómen. Daar gaat het mij om: vragen stellen levert onverwachte antwoorden op en nieuwe zienswijzen op de oorzaken van problemen én oplossingen daarvoor.

Nieuwsgierige vragen stellen betekent dus: in gesprek gaan?

Ja - en in gesprek gaan aan de hand van vragen is minder gebruikelijk dan je denkt. Het heeft te maken met ingesleten patronen en overtuigingen, en met durf. Ik heb allerlei docenten geïnterviewd die goed waren in het triggeren van de nieuwsgierigheid van hun leerlingen. Door

het stellen van een ongewone vraag zetten ze hen op een ander been. Het opmerkelijke was nu dat deze leraren aan elkaar heel weinig vragen stelden. In de ene context stel je blijkbaar gemakkelijk vragen en in een andere context juist niet. Zo blijkt bijvoorbeeld dat mensen zodra ze bij een arts zitten hun vragen niet altijd durven stellen. Onderzoekers van het NIVEL en het AMC ontdekten dat de helft van de patiënten barrières ervaart in een gesprek met een arts (website NIVEL). De meeste patiënten willen 'niet lastig zijn', ze hebben het idee dat er te weinig tijd voor ze is of ze herinneren zich hun vragen pas na het consult. Bij verpleegkundigen en verzorgenden is de drempel gelukkig minder hoog. Maar voor alle zorgprofessionals geldt dat het belangrijk is om de patiënt uit te nodigen om vragen te stellen, met oprechte nieuwsgierigheid. Patiënten hebben vaak vragen over zaken waar je zelf niet aan denkt en die je ook een ander perspectief kunnen geven op behandeling of bejegening.

Dat geldt ook voor zorgprofessionals onderling denk ik, en voor opleiders.

Het geldt voor iedereen. Van vragen stellen word je niet alleen wijzer, nieuwsgierigheid schept ook ruimte voor vernieuwing. Begin eens met je regelmatig te verwonderen: waarom volgen we eigenlijk deze aanpak, hoe komt het dat we niet tevreden zijn over X, wat verklaart het succes van Y? Of: wat zou ik interessant vinden om eens uit te pro-

beren? Wat zouden mijn collega's daarvan vinden? Vervolgens ga je met je collega's in gesprek. Wat weerhoudt je? We praten vaak over een lerende organisatie, over het belang van een goed leerklimaat en een uitnodigende leercultuur. Dat begint allemaal met ruimte maken voor nieuwsgierigheid, voor de dagelijkse en persoonlijke vragen die spelen in de praktijk.

Ontbreekt het ons aan nieuwsgierigheid in de praktijk en in het onderwijs?

Ik weet zeker van niet. Iedereen heeft een drang om te weten, van nature, van jongs af aan. Die natuurlijke drang krijgt echter niet altijd voldoende ruimte. Via de media, via de politiek, via de context waarin we werken en leren, komt voortdurend de boodschap tot ons dat vooral meningen, antwoorden en oplossingen ertoe doen. In veel vragen die worden gesteld ligt het antwoord al besloten. Het onderwijs kan zo sterk gericht zijn op antwoorden en toetsen, dat de natuurlijke nieuwsgierigheid van leerlingen en studenten onder druk komt te staan. De vraag is of nieuwsgierigheid de school dan overleeft. Toetsen is goede antwoorden geven, dat beeld krijgen studenten vaak in het eerste jaar al mee. Zelf heb ik het ook eens andersom ervaren. Wij mochten op school bij een toets van onze docent nieuwe vragen bedenken en het antwoord erbij geven. Voor moeilijker vragen kreeg je meer punten. Dat was nog eens een oefening in vragen bedenken in plaats van in antwoorden geven!

Kunnen studenten een vak leren aan de hand van hun vragen? Ze weten immers niet waarnaar ze moeten vragen als ze het beroep nog niet kennen?

Even voor de duidelijkheid: ik ben niet tegen kennisoverdracht, toetsen en de kunst afkijken van ervaren zorgverleners. Dat zijn goede en noodzakelijke manieren om het vak te leren. Mijn pleidooi gaat over het aanmoedigen van de nieuwsgierigheid van studenten. Zodat zij al aan het begin van de opleiding vragen stellen als: Wat vind ik aantrekkelijk aan dit beroep? Waarom wil ik dit vak zo graag leren? Waar wil ik goed in worden? Wat kan ik al, wat heb ik nog nodig en van wie? Waar en bij wie krijg ik een goed beeld van de beroepsuitoefening in de praktijk?

Vragen stellen is je eigen leerproces vormgeven, dat bevordert het verwerven van bekwaamheden enorm. Nieuwsgierigheid is de motor voor leren.

Foto: Hanneke Queens

Ik word steeds nieuwsgieriger naar je keynote...

De hoofdlijnen zijn al min of meer voorbij gekomen in dit gesprek. Hoofdlijn 1: het is niet vanzelfsprekend voor verpleegkundigen, verzorgenden, opleiders en studenten om bij het werken en leren uit te gaan van vragen. Hoofdlijn 2: als nieuwsgierigheid de motor is voor leren, hoe kunnen we die dan stimuleren, welke tools kunnen we daarvoor aanreiken?

Iedereen heeft wel een opleider gehad aan wie je met veel plezier terugdenkt, die iets bij jou heeft aangewakkerd. Neem die eens in gedachten, op weg naar het congres.

Referenties

- V&V Magazine, 2011, nr.7
- <http://www.nivel.nl/nieuws/helpt-patienten-ervaart-barrieres-in-gesprek-met-arts>

Meer informatie: www.vriendenvanhetcongres.nl

Ans Grotendorst is adviseur bij Kessels & Smit *The Learning Company*, ondernemer van Maliebaan45 en redacteur van *Onderwijs en gezondheidszorg*. Twitter: @angarant